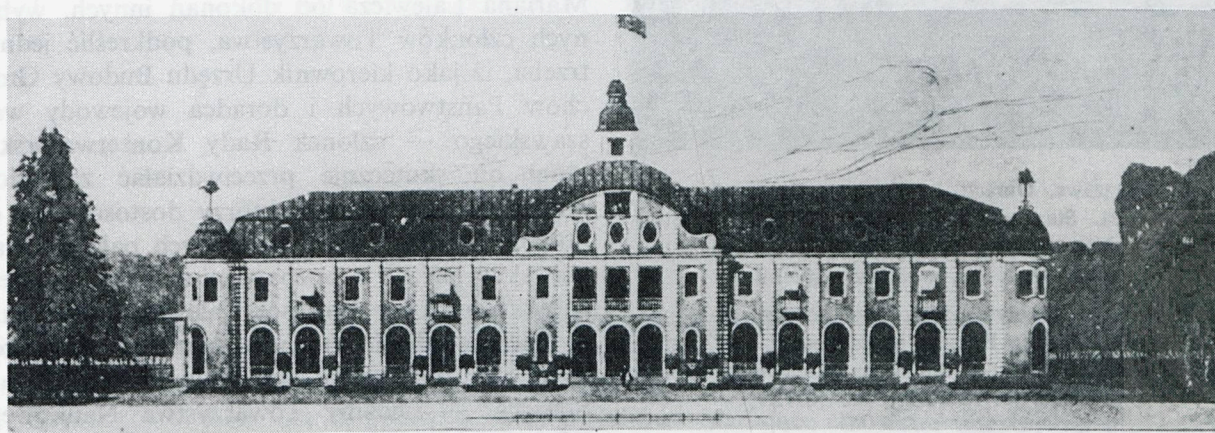

Ryc. 5. Marian Lalewicz. Projekt gmachu Dumy, 1906. III nagroda. Fot. ze zb. pryw. M. Omilanowskiej
 Fig. 5. Marian Lalewicz. Plan of Duma buildings, 1906. Third prize. Photograph from private collection of M. Omilanovska

Rys. 6 Marian Lalewicz. Projekt Domu Zdrojowego w Ust-Narowie. Fot. ze zb. pryw. M. Omilanowskiej
 Fig. 6. Marian Lalewicz. Plan of Spa House in Ust-Narow. Photograph from private collection of M. Omilanovska

w *Ojczyźnie i na Obczyźnie*¹⁹ pod hasłem *Leningrad* na 67 stronach wymieniono jedynie polonica w zbiorach publicznych, zaś pod hasłem *Moskwa* spis liczy osiemnaście stron drobnego druku! Ze wspomnień Polaków w Rosji wynika, że zwłaszcza po rewolucji księgozbiory polskie można było kupować na skrzynie na bazarach większych miast rosyjskich, a większość z nich została po prostu zniszczona. W tym stanie rzeczy odnotować trzeba fakt zdumiewający: oto dekret Rady Komisarzy Ludowych z 24 stycznia (6 lutego) 1918 r. w sprawie ochrony zabytków przeszłości i sztuki

nie należących do narodu polskiego (!) nazywał oddział piotrogrodzki Polskiego Towarzystwa Ochrony Zabytków „oficjalnym przedstawicielstwem w Rosji polskich towarzystw historycznych i artystycznych”²⁰ co jest o tyle zdumiewające, że prezesem tego Oddziału był Marian Lalewicz — profesor Cesarskiej Akademii, a podpisującym dekret... W. Lenin i A. Łunaczarskij! Nie tylko niekwestionowany autorytet, ale zdolności organizacyjne Lalewicza sprawiły, że nie podzielił on losów licznych rzesz inteligencji polskiej, która zaginęła na Wschodzie. W roku 1918 opuścił Petersburg i powrócił do Polski.

¹⁹ Edward Chwałewik, *Zbiory polskie. Archiwa biblioteki gabinety galerje muzea i inne zbiory pamiątek przeszłości w Ojczyźnie i na obczyźnie*. Warszawa—Kraków 1927. Por. zwłaszcza hasła *Archangielsk* (t. I, s. 5), *Astrachan* (s. 6), *Baczkuryn* (s. 7), *Baku* (s. 8), *Charków* (s. 43), *Chersoń* (s. 46), *Gatczyzna* (s. 88 n.), *Homel* (s. 123), *Kaluga* (s. 143), *Kamieniec*

(s. 144 nn.), *Kijów* (s. 154 nn.), *Leningrad* (s. 277 nn.), *Lwów* (s. 367 nn.), *Moskwa* (s. 471 nn.), *Szczorse* (t. II, s. 225 nn.), *Wilno* (s. 463 nn.).

²⁰ Tłumaczenie polskie „Polska Prawda”, Mińsk 24 I (6 II) 1918, nr 65.